

Nr 30.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser om dispositionen av aktiebolags vinstmedel, m. m., såvitt propositionen hänvisats till lagutskott, dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 12 mars 1948 dagtecknad proposition, nr 181, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att

dels antaga ett vid propositionen fogat förslag till lag med särskilda bestämmelser om dispositionen av aktiebolags vinstmedel,

dels till Ränta å spärrkontomedel för budgetåret 1948/49 under sjunde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 2 500 000 kronor,

dels till Spärrkontonämnden för budgetåret 1948/49 under sjunde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 80 000 kronor,

dels ock till Spärrkontonämnden under sjunde huvudtiteln å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 anvisa ett förslagsanslag av 20 000 kronor.

Propositionen har, såvitt angår anslagsfrågorna, hänvisats till statsutskottet och i övrigt till lagutskott. Propositionen har i sistnämnda delar behandlats av första lagutskottet.

I samband med propositionen har utskottet till behandling förehaft tre i anledning av densamma väckta motioner, nämligen

inom första kammaren

nr 277 av herr *Björnsson* och

nr 299 av herr *Norling m. fl.* samt

inom andra kammaren

nr 461 av herr *Kempe m. fl.*

För motionärernas yrkande kommer utskottet att närmare redogöra i det följande.

Beträffande de skäl, som åberopats till stöd för det genom propositionen framlagda lagförslaget, ävensom i fråga om de skäl, som motionärerna andragit till stöd för sina yrkanden, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionen och motionerna.

Inledning.

Vid övervägandet av olika åtgärder i syfte att hålla tillbaka de inflationsdrivande krafterna har särskild uppmärksamhet ägnats åt bl. a. frågan om aktiebolagens vinster, vilka under efterkrigsåren undergått en kraftig stegring. I anledning härav tillkallades med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 17 oktober 1947 ledamoten av riksdagens första kammare J. A. Forslund, ledamoten av riksdagens andra kammare, lantbrukaren N. G. Hansson, redaktören C.-H. Hermansson, statssekreteraren I. A. Lindell (ordförande), fil. kand. R. Meidner, professorn F. Schmidt, ledamoten av riksdagens andra kammare G. F. Thapper, direktören M. E. Waldenström, disponenten S. Wedén samt ledamoten av riksdagens andra kammare, direktören J. Å. T. Wiberg med uppdrag att verkställa utredning av frågan om ny lagstiftning angående dispositionen över aktiebolagens vinstmedel.

Utredningsmännen ha med skrivelse den 20 december 1947 avlämnat betänkande med förslag om utdelningsstopp och spärrkontoavsättning för aktiebolagen (SOU 1947: 84).

Över betänkandet ha efter remiss yttranden avgivits av statskontoret, bank- och fondinspektionen, kommerskollegium, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Stockholms, Kristianstads, Göteborgs och Bohus, Kopparbergs och Västernorrlands län, fullmäktige i riksbanken, fullmäktige i riksgäldskontoret, Kooperativa förbundet, Sveriges grossistförbund, Sveriges köpmannaförbund, Sveriges industriförbund, Landsorganisationen i Sverige och Svenska arbetsgivareföreningen. Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län har vid sitt utlåtande fogat yttrande från taxeringsintendenten i länet, varjämte kommerskollegium överlämnat yttranden från samtliga handelskammare och Sveriges redareförening. Därjämte ha skrivelser inkommit från Göteborgs intecknings garanti aktiebolag och fyra andra hypoteksaktiebolag ävensom Svenska vattenkraftföreningen.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

Såsom ett led i åtgärderna för att upprätthålla den samhällsekonomiska balansen och därigenom trygga penningvärdet föreslås i propositionen bestämmelser om begränsning av vinstutdelning från aktiebolag samt om skyldighet för aktiebolag att på spärrkonto i riksbanken insätta vissa medel.

Bestämmelserna om begränsning av vinstutdelning avse utdelning för räkenskapsår, som utgått den 31 december 1947 eller senare, dock före den 31 december 1949. Utdelningen för nämnda år föreslås få högst uppgå till antingen ett belopp, motsvarande utdelningen för det sista räkenskapsår som utgått tidigare än den 1 oktober 1947, eller ett belopp, motsvarande medeltalet av utdelningarna för de tre sista räkenskapsår som utgått tidigare än den 1 oktober 1946. Utan hinder av nyssnämnda bestämmelser skall dock utdelningen regelmässigt få uppgå till fem procent av aktiekapitalet.

Bestämmelserna om utdelningsbegränsning föreslås icke skola äga tillämpning å aktiebolag, vilkas vinstutdelning ej överstiger 10 000 kronor, och ej heller å vissa dotterbolag. Befogenhet att medgiva dispens föreslås skola tillkomma Kungl. Maj:t.

Skyldigheten att insätta medel på spärkonto föreslås skola avse räkenskapsår som utgått den 31 december 1947 eller senare, dock före den 31 december 1949. Insättning avses skola ske med ett belopp motsvarande summan av sju proton av beslutad vinstutdelning och tjugusju proton av årsvinsten, i den mån denna överstiger utdelningen. Med bolags årsvinst avses i detta sammanhang den bokföringsmässigt redovisade årsvinsten med korrigeringar i vissa hänseenden i huvudsaklig överensstämmelse med vad som sker vid inkomsttaxeringen. Till ledning för bedömandet av aktiebolags skyldighet att verkställa insättning skall avgivas deklARATION.

Vissa ärenden rörande spärkontomedel föreslås skola handläggas av en särskild nämnd (spärkontonämnden).

Kungl. Maj:t eller efter Kungl. Maj:ts bestämmande spärkontonämnden föreslås skola äga medgiva undantag från bestämmelserna om spärkontoinsättning. Bankaktiebolag, försäkringsaktiebolag m. fl. bolag föreslås frigagna från skyldigheten att verkställa spärkontoinsättning, likaså bolag för vilka varken vinstutdelningen eller årsvinsten överstiger 10 000 kronor.

Spärren på insatta medel — vilka alltjämt tillhöra vederbörande bolag och å vilka ränta skall utgå med två proton för år — föreslås skola upphöra med utgången av år 1950, såvitt ej annorledes förordnas i en av Kungl. Maj:t och riksdagen gemensamt stiftad lag. Då särskilda förhållanden därtill föranleda kan spärren efter förordnande av Kungl. Maj:t eller spärkontonämnden dessförinnan upphävas beträffande visst bolag eller viss grupp av bolag.

I propositionen föreslås vidare att avtal eller annan utfästelse beträffande rätten till spärrade medel ej skall vara gällande.

Under de två år lagstiftningen avser beräknas 400 å 500 miljoner kronor komma att av aktiebolagen insättas å spärkonto hos riksbanken.

Lagförslagets huvudgrunder.

Föredragande departementschefen, statsrådet Wigforss, har beträffande lagförslagets huvudgrunder anfört följande:

»Såsom framhållits i finansplanen i årets statsverksproposition är den angelägnaste uppgiften för den närmaste tidens ekonomiska politik att upprätthålla en samhällsekonomisk balans, som tryggar penningvärdet. Bland de åtgärder, som enligt finansplanen böra i sådant syfte genomföras, ingår dels en fortsatt lagstiftning om utdelningsbegränsning dels ock en lagstiftning i syfte att åstadkomma en bindning av viss del av företagens vinster.

Efterkrigsåren ha, såsom jag anförde till statsrådsprotokollet den 17 oktober 1947, kännetecknats bland annat av en kraftig stegring av aktiebola-

gens vinster. Samtidigt har den i stor utsträckning i aktiebolags form arbetande industrien ökat omfattningen av sina investeringar och de i industrien anställda uppnått lönehöjningar, varjämte i viss grad utdelningarna till aktieägarna undergått höjning. Det är uppenbart att ökade vinster hos aktiebolagen medföra ökat tryck på prisnivån vare sig de stanna hos bolagen för att användas till nya investeringar eller få tjäna som underlag för löneökningar eller höjda utdelningar åt aktieägarna. Den av statsmakterna tidigare av penningpolitiska grunder vidtagna åtgärden att stadga viss begränsning av vinstutdelningarna från aktiebolagen har syftat till en återhållsamhet beträffande de belopp, som ställas till aktieägarnas förfogande. Denna lagstiftning har sålunda lämnat obeaktade de andra två momenten, vinsterna såsom underlag för nyinvesteringar och löneökningar.

Väl äro bolagens investeringar i viss utsträckning lagda under statlig kontroll men denna kontroll är långt ifrån fullständig och har icke heller hindrat en betydande nyinvesteringsverksamhet. Bland de åtgärder i syfte att bevara den samhällsekonomiska balansen, som nu böra vidtagas, bör därför ingå ett led, ägnat att utgöra ett komplement till den redan existerande investeringskontrollen. Jämväl med hänsyn till den i nuvarande läge påkallade återhållsamheten i fråga om krav på löneökningar — vilka för de anställda kunna framstå som i och för sig möjliga med hänsyn till de senare årens vinstutveckling hos aktiebolagen — synas särskilda åtgärder avseende bolagens vinstmedel vara erforderliga. Ett sätt att nå dessa syften är att föreskriva skyldighet för aktiebolagen att tillfälligt sterilisera en del av deras medel.

De utredningsmän, som utifrån dessa synpunkter haft att utreda frågan om ny lagstiftning rörande dispositionen över aktiebolagens vinstmedel, ha i sitt betänkande föreslagit bestämmelser innebärande dels utdelningsstopp dels ock skyldighet för aktiebolag att å särskilda konton hos riksbanken insätta vissa i relation till årsvinst och utdelning beräknade belopp. Utredningsmännen, bland vilka ingått företrädare för arbetsmarknadens parter och för samtliga i riksdagen representerade partier, ha förklarat att deras förslag måste ses som en enhet, framkommen genom ömsesidiga, mot varandra svarande eftergifter och medgivanden på olika punkter. Denna förslagens karaktär av kompromiss mellan olika uppfattningar framgår även av förslagens innehåll i skilda frågor.

Flertalet av de i ärendet hörda myndigheterna och organisationerna ha i princip tillstyrkt lagförslaget eller förklarat sig icke vilja motsätta sig det samma, därvid dock i en del yttranden vissa bestämda förbehåll gjorts.

För egen del vill jag redan i detta sammanhang nämna, att jag — i överensstämmelse med de i finansplanen anförda synpunkterna och med hänsyn till vad jag i det föregående anför — i princip tillstyrker det framlagda förslaget. Jag vill i anslutning härtill även framhålla att, då utredningsmännens förslag är att betrakta som resultatet av en serie kompromisser, varje avvikelse från förslaget kan vara ägnad att rubba förutsättningarna för den enighet om förslaget, som vid utredningen i huvudsak förelegat. Dy-

lika avvikelser torde därför icke böra förekomma med mindre starka skäl kunna åberopas.

Jag torde härefter få mera i detalj beröra vissa av de i remissyttrandena framförda erinringarna och förbehållen, vilka ansetts böra eventuellt för-
anleda jämkningar i det framlagda förslaget.

Beträffande utdelningsstoppet har i vissa yttranden framhållits att utdelningsbeloppen icke ökats i samma takt som prishöjningarna och att aktieägarna sålunda i motsats till flertalet löntagare icke fått full kompens-
ation för penningvärdets fall och än mindre fått någon realförbättring av sina inkomster. Såvitt framgår av den utav utredningsmännen förebragta utredningen saknar detta påpekande icke visst fog. Emellertid synes aktie-
inkomst knappast böra i detta hänseende helt likställas med löneinkomst. Sålunda kan man nog våga antaga att aktieägarna i allmänhet icke äro be-
roende av aktieinkomsterna för sitt uppehälle i samma utsträckning som löntagarna av sin lön. Därtill kommer att det av utredningsmännen fram-
lagda förslaget om utdelningsstopp i regel icke medför skyldighet att sänka utdelningen under den, som beslutats för verksamhetsåret 1946.

Rörande utdelningsstoppet ha vidare i en del remissyttranden uttryckts farhågor för att följden skulle kunna bli stagnation och tillbakagång i pro-
duktionen och hämmande av ny företagsamhet. Emellertid bör beaktas, att förslaget alltid medger utdelning med ett belopp motsvarande 5 pro-
cent å nytecknat aktiekapital, samt att möjlighet till dispens avses skola fö-
religga för sådana fall, där stoppregeln leder till obillighet. Slutligen vill jag starkt understryka, att den föreslagna lagstiftningen begränsats till att gälla två år. De nu framhållna omständigheterna torde tillsammans berättiga till det antagandet, att produktionshämmande verkningar icke skola göra sig i nämnvärd grad märkbara.

Beträffande förslaget om spärrkontoinsättning har i ett yttrande den uppfattningen uttryckts, att räntestegring vore ett bättre instrument för att nå det avsedda syftet med steriliseringen. Beträffande denna invändning vill jag allenast hänvisa till vad i finansplanen anförts rörande spörsmålet om en räntehöjning.

I flera yttranden från näringslivets organisationer har framhållits att förutsättningarna för att organisationerna icke skulle motsätta sig den före-
slagna lagstiftningen vore dels att den bleve en tillfällig, starkt tidsbegrän-
sad anordning, dels ock att den infogades i en serie av andra åtgärder äg-
nade att återställa förtroendet för den svenska kronans yttre och inre vär-
de. Vad först angår lagstiftningens tillämpningstid utgår även jag från att denna skall vara begränsad till två år på sätt utredningsmännen föreslagit. Jag vill emellertid icke underlåta att samtidigt framhålla det i och för sig självklara förhållandet, att statsmakterna naturligen icke kunna avhända sig rätten att framdeles handla i enlighet med vad rådande läge kan kräva.

Vad åter angår anmärkningen att lagstiftningen icke kan godtagas annat än som ett led i en serie av andra åtgärder i samma syfte vill jag under-
stryka, att den föreslagna lagstiftningen just är avsedd som ett led i sådana

åtgärder. Beträffande denna fråga torde jag i övrigt allenast få hänvisa till vad i finansplanen härom anförts.

I överensstämmelse med vad som framhållits i en del yttranden anser jag att medel, som enligt den ifrågasatta lagstiftningen insättas å spärkonto i riksbanken, böra effektivt steriliseras och förbli indragna från marknaden. Jag förutsätter sålunda, att dessa medel icke skola tagas i bruk av staten vare sig på det ena eller andra sättet.

Från olika håll har påtalats att den föreslagna lagstiftningen riktade sig allenast mot en av de företagsformer, i vilka rörelse bedreves. Därvid har gjorts gällande att en sådan lagstiftning vore diskriminerande för aktiebolagen, att den vore obillig och därjämte kunde föranleda en olämplig inriktning av produktionen.

Att lagstiftningen sålunda begränsats till att avse blott aktiebolagen och icke jämväl andra rättssubjekt, vilka driva rörelse, såsom handelsbolag av olika slag, ekonomiska föreningar och enskilda personer, kan självfallet ur vissa synpunkter göras till föremål för kritik. En lagstiftning i ämnet, som skulle avse andra än aktiebolag, finge emellertid i väsentliga delar utformas efter andra linjer än de av utredningen föreslagna. Det är sålunda redan av tekniska skäl uteslutet att nu framlägga något förslag därom.»

Särskilda frågor.

Stadganden, som medgiva att dispens beviljas från lagförslagets olika regler, finnas intagna i 6 §, vad avser bestämmelserna i 1 kapitlet av lagförslaget, och i 10 § andra stycket, såvitt angår insättningsskyldigheten, varjämte i 18 § stadgas om frigörande av å spärkonto insatta medel, innan spärren generellt hävts.

Såväl utredningsmännen som departementschefen ha angivit ett flertal exempel, då dispens med stöd av någon av de angivna bestämmelserna bör beviljas.

Rörande 10 § andra stycket anförde *departementschefen* vid förslagets remitterande till lagrådet:

Ur vissa synpunkter vore det naturligen mest tillfredsställande, om i lagen utförligt angåves förutsättningarna för beviljande av dispens. De faktorer, som kunna inverka på bedömandet härutinnan, äro emellertid så skiftande och svåröverskådliga, att det icke synes praktiskt möjligt att göra en fullständig uppräknig.

De allmänna grunder för dispens, som utredningsmännen föreslagit, synas ändamålsenliga. Allmänt kan sägas, att dispens bör lämnas, då så är nödvändigt för att undanröja svårare och i detta sammanhang beaktansvärda olägenheter av insättningsskyldigheten.

Vad angår reglerna i 18 § har *departementschefen* vid samma tillfälle yttrat:

Jag vill blott anmärka, att utredningsmännens i motiven angivna exemplifiering av fall, där frigörelse från spärren bör ske, icke kan anses vara fullständig. Det ligger över huvud taget vikt uppå, att bestämmelsen tillämpas på ett smidigt sätt, så att svårare olägenheter av spärren undanröjas.

1 §.

I fråga om vilket basår som lämpligen bör väljas för bestämmande av det högsta belopp, varmed bolags vinst får utdelas till aktieägarna, ha *utredningsmännen* anfört, att det senaste räkenskapsår, vid vars utdelning fastläsningen skulle kunna äga rum, vore år 1946. Emellertid vore att märka, att vinsterna under år 1946 av olika anledningar vore höga i förhållande till tidigare år samt att även utdelningarna för nämnda år företedde en viss om än icke mera betydande höjning. Utredningsmännen hade därför övervägt, om icke i stället räkenskapsåret 1945 borde väljas till basår för utdelningsspärren. Detta skulle givetvis medföra, att en del bolag bleve tvungna att, utan att åtgärden vore påkallad av ekonomiska skäl, sänka sina kommande utdelningar i förhållande till 1946 års. Då aktier i dylika bolag kunde ha förvärvats eller belånats till värden, baserade på antagandet att bolaget skulle kunna bibehålla sin utdelning vid 1946 års storlek, måste valet av år 1945 som basår anses innebära en viss retroaktivitet i lagstiftningen, helst som den höjning av utdelningen, som i ifrågavarande fall ägt rum för år 1946, skett inom ramen för en lagstiftning om utdelningsbegränsning. Med hänsyn till det sagda och då utredningsmännen velat söka att vid uppställandet av sina förslag i görligaste mån lämna de hittillsvarande utdelningarna oantastade, hade utredningen slutligen stannat för att förorda år 1946 som basår. Varje bolag skulle alltså enligt utredningsmännens förslag äga rätt att även i fortsättningen verkställa utdelning av samma storlek som den vilken lämnats för räkenskapsåret 1946.

En medlem av utredningen, herr Hermansson, har i en vid betänkandet fogad reservation anfört, att enligt hans mening räkenskapsåret 1945 borde ha tagits till basår.

I sitt yttrande har *Landsorganisationen* — med hänsyn till att bolagsvinsterna och i mindre utsträckning även utdelningarna varit exceptionellt höga 1946 i jämförelse med tidigare år — ifrågasatt lämpligheten av att utdelningarna i princip skulle fastläsas till 1946 års nivå. Gentemot utredningsmännens uttalande att, om ett tidigare år än 1946 valdes som basår, lagen skulle få en viss retroaktiv verkan och framtvinga utdelningssänkning för vissa bolag, kunde invändas, att orättvisor knappast kunde undvikas i en dylikt provisorisk lag. Ur landsorganisationens synpunkter framstode en nedpressning av utdelningarna till 1945 års nivå icke som en orimlighet. Det ifrågasattes därför, om icke utdelningarna för år 1945 borde väljas som bas vid bestämmandet av den maximala utdelningen.

Departementschefen har för sin del ansett, att de erinringar, som anförts mot valet av år 1946 som basår, icke borde föranleda frångående av förslaget. Han kunde i stort sett ansluta sig till de synpunkter, som i betänkandet anförts till stöd för utredningens majoritets ställningstagande. Därvid fäste departementschefen jämväl avseende vid förslagets karaktär av kompromiss mellan skilda uppfattningar, vilket borde föranleda, att avvikelser på särskilda punkter icke borde ske, med mindre starka skäl talade därför.

6 §.

Förevarande paragraf är bortsett från en formell ändring i oförändrad lydelse hämtad från tidigare båda lagar om vinstutdelningsbegränsning. Ursprungligen fanns bestämmelsen om Kungl. Maj:ts rätt att dispensera från de generella reglerna i ämnet intagen i 3 § andra stycket lagen den 5 februari 1943 med särskilda bestämmelser om begränsning av vinstutdelning från aktiebolag.

7 §.

Beträffande äganderätten till de å spärrkonto insatta medlen ha *utredningsmännen* i anslutning till stadgandena i 19 § om förbud mot överlåtelse och pantsättning av spärrade medel framhållit, att förbudet icke utslöte, att spärrade medel toges i beaktande vid uppgörelser mellan arbetsmarknadens parter.

I sin reservation har herr Hermansson i anledning härav anfört bl. a. följande:

I utredningens betänkande har hela tiden förutsatts, att de steriliserade beloppen, när de om viss tid bli fria, skulle återföras till resp. aktiebolag. De skulle alltså i princip vara att betrakta som aktiebolagets medel. Förutsättningen för att jag för min del kunnat acceptera de synnerligen låga procenttal för steriliseringsuttaget, som blivit utredningens beslut, är att de steriliserade beloppen vid frigörandet icke återföras till resp. aktiebolag. De böra i stället i princip vara att betrakta som arbetarnas och de anställdas medel.

Mot denna principuppfattning kan möjligen resas invändningen, att frågan om fördelningen av produktionens avkastning mellan företagare och anställda liksom hittills bör lösas genom förhandlingar mellan parterna på arbetsmarknaden. Statsmakterna bör icke lägga sig i denna fråga. Härtill skall i detta sammanhang endast anmärkas, att statsmakterna genom steriliseringen av viss del av bolagsvinsterna redan intervenerat i frågan om fördelningen av produktionens avkastning. Det synes då lämpligt att detta ingripande blir till arbetarnas och de anställdas fördel. Några hållbara argument för att ingripandet icke skall göras på detta sätt kan jag för min del icke finna.

Från *flera handelskammare* ävensom från *redareföreningen* har understrukits, att det borde fastslås, att de på spärrkonto insatta medlen tillhörde bolagen.

Landsorganisationen har konstaterat, att lagstiftningen icke utgjorde något hinder för förhandlingar mellan arbetsmarknadens parter om de steriliserade medlens framtida användning.

Departementschefen anför i denna del följande.

I anledning av att frågan om äganderätten till de medel, som komma att insättas å spärrkonton, berörts såväl i reservationen till utredningsmännens förslag som i flera yttranden vill jag hänvisa till att i direktiven för utredningen uttryckligen framhållits, att syftet med utredningen *icke* vore att söka nå fram till en lagstiftning om andel i bolagens vinst för de anställda och att frågan om fördelningen av produktionens avkastning mellan företagare och anställda liksom hittills borde lösas genom förhandlingar mellan parterna å arbetsmarknaden. I anslutning härtill vill jag understryka, att

det avgörande motivet för lagförslagets framläggande är önskvärdheten av att med hänsyn till den rådande ekonomiska situationen medlen för en viss tid bli spärrade i riksbanken. Medlen tillhöra givetvis alltjämt vederbörande bolag och skola vid spärrans hävande återställas till bolagens fria förfogande. Att i lagtexten intaga någon särskild förklaring om äganderätten anser jag emellertid onödigt; lagtexten utgår uppenbarligen ifrån denna förutsättning, något som framgår bland annat av stadgandet i 7 § att medlen skola insättas å »särskilt för bolaget upplagt» konto i riksbanken.

8 och 9 §§.

Utredningsmännen framhålla, att den vinst, som framkommer i ett aktiebolags räkenskaper, i vissa avseenden kan sägas avvika från bolagets verkliga årsvinst. Ofta förekomme, att aktiebolag genom avskrivningar nedbringade värdet i räkenskaperna på olika tillgångar i långt hastigare takt än som motsvarade den värdeminskning, som vore en följd av tillgångarnas förslitning eller stigande ålder. Det vore även vanligt, att varulager upptoges till värden, som vore avsevärt lägre än marknadsvärdena. I vissa fall läte ett aktiebolag också som kostnadspost uppföra en utgift, som tänktes bli aktuell först ett kommande år, utan att utgiften avsåge att ersätta en värdeminskning, som inträtt under året. Vid den skattemässiga taxeringen utginge man principiellt från den bokföringsmässiga vinsten men vidtog korrigeringar i åtskilliga hänseenden. Främst syftade dessa korrigeringar till att hindra, att ett aktiebolag under ett år som kostnad avdroge vad som icke ur ekonomisk synpunkt kunde anses belöpa på året i fråga. Den vid taxering framkomna vinsten vore dock i vissa hänseenden lägre än vad som kunde betraktas som den verkliga vinsten. Sålunda medgäves regelmässigt aktiebolag med bokföring, vilken uppfyllde vissa krav, fri avskrivning å maskiner och andra för stadigvarande bruk avsedda inventarier. Man godtog också i praxis de i räkenskaperna uppförda värdena å varulager och andra för omsättning avsedda tillgångar, så snart principerna för beräkningen av värdena icke avveke från god köpmannased, även om värdena vore avsevärt lägre än gällande marknadsvärden.

Enligt utredningsmännen vore nödvändigt att i den nya lagstiftningen uppbygga ett speciellt mycket summariskt vinstbegrepp. Utredningen förordade, att man utginge från den bokföringsmässiga årsvinsten men att man korrigerade denna i vissa väsentliga hänseenden i överensstämmelse med vad som skedde vid taxering av inkomst. Bedömandet av frågan, om ett visst avdrag skulle godtagas eller icke, skulle ske summariskt, så att man godkände ett bolags deklaration rörande den vinst, som skulle läggas till grund för spärrkontoavsättningen, så snart denna icke avsevärt avveke från den praxis i taxeringshänseende, som gällde vid deklarationens avgivande.

De korrigeringar, som av utredningsmännen föreslagits i anslutning till skattelagstiftningen, innebure i stort, att avdrag icke medgäves för oronormala kostnader eller för vinstdispositioner. Förslaget upptog däremot icke skattelagstiftningens princip, att vissa verkliga utgifter skulle bestridas av beskattade medel. Sålunda betraktade förslaget som omkostnad t. ex. gåvor och föreningsavgifter. Å andra sidan innebure förslaget, att som inkomst

behandlades vissa inkomster, vilka av skattetekniska skäl icke vore skattepliktiga. Detta gällde främst inkomst i form av utdelning å aktier i svenska aktiebolag och å andelar i svenska ekonomiska föreningar samt skattefria realisationsvinster.

Reservanten inom utredningen, herr Hermansson, har funnit det uppenbart otillfredsställande, att bolagen lämnats så stora kryphål vid bestämningen av vinsten som skett. Lagstiftningens syfte kunde komma att härigenom väsentligen förfelas. Hithörande problem borde bliva föremål för en mera omfattande utredning under ärendets fortsatta behandling.

Departementschefen har ansett den av utredningsmännen föreslagna metoden för årsvinstens beräkning lida av den nackdelen, att den icke hindrade bolag att i vissa fall nedbringa vinsten genom låg värdering av varulager och genom sådan avskrivning å maskiner och andra för stadigvarande bruk avsedda inventarier, som icke vore affärsmässigt påkallad. Departementschefen har dock ansett utredningsmännens förslag böra följas men framhållit, att om det skulle befinnas, att vinstreglerande åtgärder av angiven art i stor omfattning vidtoges i huvudsakligt syfte att neutralisera steriliseringsföreskrifterna, det borde övervägas att upptaga denna fråga till förnyad prövning, såvitt anginge 1948 års vinster.

10 §.

Av *utredningsmännen* har det av praktiska skäl icke ansetts lämpligt att under lagstiftningen om insättning å spärrkonto inbegripa de allra minsta bolagen. Härom anföres närmare i betänkandet:

Ett undantag i denna riktning lär vara nödvändigt redan på den grund att det administrativa förfarandet i anslutning till steriliseringsreglerna skulle bli alltför tungrott därest även de minsta bolagen inbegripas under reglerna. Därjämte skulle effekten av reglernas tillämpning på de minsta bolagen bli tämligen ringa.

Inom utredningen har det varit föremål för tvekan, huru den övre gränsen för de mindre bolag, som undantagas från steriliseringsreglerna, borde fastställas. Skäl ha ansetts tala för att denna gräns borde sättas ganska lågt, exempelvis till att varken vinstutdelningen eller årsvinsten överstege 5 000 kronor. Utredningen har enat sig om att föreslå att gränsen fastställas till 8 000 kronor. Godtages detta förslag, vinnes utan tvivel frihet från steriliseringsplikt för ett mycket stort antal bolag. Huru stort kan emellertid med tillgängligt statistiskt material icke utredas. Anmärkas må, att därest ifrågavarande gräns kunnat bestämmas efter aktiekapitalets storlek, man med ledning av den statistiska undersökningen som år 1933 gjordes rörande aktiebolagens förhållanden kunnat fastslå det antal aktiebolag, som fallit utanför bestämmelsernas tillämpning. Av de aktiebolag, som omfattades av undersökningen, hade sålunda omkring 70 procent ett aktiekapital å högst 100 000 kronor. Aktiekapitalets storlek är emellertid icke någon tillförlitlig mätare å bolagens storlek eller omslutning, och man kan ej heller av statistiken över bolagens aktiekapital draga några säkra slutsatser rörande bolagens årsvinster.

Beträffande frågan vilka mindre bolag som borde undantagas från insättningskyldigheten ha i flera yttranden förslag framställts, att det av utred-

ningsmännen föreslagna beloppet 8 000 kronor borde höjas. *Länsstyrelsen i Kopparbergs län* har sålunda förordat, att gränsen sattes till 20 000 kronor och *fullmäktige i riksbanken* ha — för att riksbanken icke skulle belastas med förvaltningen av ett onödigt stort antal spärkkonton och med hänsyn till det allmänna intresset att i minsta möjliga utsträckning betunga myndigheter och näringslivet med nya administrativa uppgifter — ifrågasatt, att beloppet höjdes åtminstone till 10 000 kronor. *Köpmannaförbundet* har för att de olägenheter för den i aktiebolagsform bedrivna detaljhandeln, som föranleddes av att de ekonomiska föreningarna icke underkastats insättningsskyldighet, skulle minskas och med hänsyn till de likviditetssvårigheter, som rådde bland mindre detaljhandelsföretag, hemställt att gränsen höjdes till 20 000 kronor. *Handelskammaren i Gävle* har föreslagit, att beloppet bestämdes till 15 000 kronor.

Departementschefen har i denna del anfört:

Vad beträffar frågan, vilka mindre bolag som generellt skola fritagas, bör beaktas, att många mindre bolags verksamhet kan vara av den art att steriliseringsplikten i och för sig är mera motiverad än för större bolag ävensom att undantagsbestämmelsen är ägnad att försvaga lagstiftningens indirekta, kreditåtstramande verkan. Å andra sidan är det nödvändigt att stadga undantag från insättningsskyldigheten för mindre bolag för att därigenom begränsa antalet spärkkonton hos riksbanken och för att det administrativa förfarandet icke skall bli alltför tyngande. Särskilt som statistiskt material saknas om årsvinsters och utdelningsbelopps spridning är avvägningen mellan de olika synpunkterna vanskelig att göra. Jag har emellertid för min del stannat vid att förorda, att undantaget något vidgas och att gränsen sattes till årsvinst eller vinstutdelning ej överstigande 10 000 kronor. Detta skulle innebära, att man bibehölle den gräns, som stadgats i de äldre lagarna om utdelningsbegränsning.

15 §.

Beträffande tillgodoförande av ränta å de på spärkonto innestående medlen anför *utredningsmännen*:

I direktiven är angivet att för spärkontomedel bör utgå skäligen ränta. Olika synpunkter kunna läggas på frågan, hur räntan bör bestämmas. För att räntan bör vara relativt låg skulle kunna anföras, att de spärrade medlen skola dragas ur marknaden och ligga oanvända hos riksbanken och att således kostnaden för räntan slutligen kommer att bestridas av skattemedel. Å andra sidan kunna även vissa skäl anföras för att räntan bör vara högre än normalt på ett tvångslån av ifrågavarande art.

Utredningen har för sin del funnit lämpligast, att räntan bestämmas efter affärsmässiga grunder. Efter vad man nu kan överblicka kunna de spärrade medlen icke väntas bli innestående i riksbanken mer än några år och avgörande skulle således vara ränteläget vid två eller tre års kredit. Det riktiga vore, att ge något högre ränta för spärkontoinsättningar, som ske tidigare, än för insättningar vid en tidpunkt, som ligger närmare spärrrens hävande. Av praktiska grunder är dock en enhetlig ränta bestämt att förordas.

Ränteläget för kortfristiga statslån kommer till uttryck i räntan för skattkamarväxlar. På skattkamarväxlar avseende 25 månader, som emitterades den 15 augusti 1947, var räntan 2 procent. En samtidig emission å

skattkamarväxlar på 15 månader gav köparen 1,5 procent. Omnämnas må även den förräntning, som erhålles efter nuvarande kursläge vid inköp av kortfristiga statsobligationer. Inköp av 1943 års 3 procents obligationer, som avser en bindning för 16 månader, ger för närvarande (december 1947) en effektiv avkastning av 1,95 procent och inköp av 1944 års 3 procents obligationer, som avse en bindning för 33 månader, en avkastning av 2,34 procent. Ett jämförelsematerial är även de överenskommelser, som träffats angående räntan å de medel, som utlånats till staten från stiftelsen cellulosaindustriens konjunkturutmättningsfond och stiftelsen trämasseindustriens konjunkturutmättningsfond. Enligt dessa överenskommelser, för vilka redogörelse lämnats i det föregående, skall t. ex. medel, som beräknas innestå 3—4 år, tillgodoföras en ränta av 1,90 procent och medel, som beräknas innestå 4—5 år, en ränta av 2,20 procent.

Utredningen förordar att på de å spärrkontot insatta medlen skall utgå en enhetlig ränta av 2 procent att årsvis läggas till kapitalet. Räntan skall alltså även omfattas av spärren. Skulle de spärrade medlen komma att innestå en väsentligt längre tid, än man nu har anledning att antaga, eller skulle ränteläget avsevärt förändras, bör frågan om räntans storlek upptagas till förnyad prövning.

Departementschefen har för sin del funnit den av utredningsmännen föreslagna räntesatsen väl avvägd, varvid han tillagt, att om en allmän ränteförändring skulle inträda, frågan om räntans storlek finge upptagas till förnyad prövning.

18 § tredje stycket samt slutstadgandet fjärde stycket.

Utredningsmännen anföra, att de på spärrkonto insatta medlen skola dragas ur marknaden för en tid framåt. Med hänsyn till svårigheterna att bedöma den kommande utvecklingen hade utredningsmännen icke tagit ställning till frågan, hur länge spärren skulle bestå, utan begränsat sig till att föreslå, att spärrade medel skulle frigöras efter förordnande av Konungen i den ordning som kunde komma att bestämmas i en av Konungen och riksdagen gemensamt stiftad lag. Enligt utredningsdirektiven borde frågan om spärren alltjämt skulle bestå underkastas prövning senast vid 1950 års riksdag. Skedde ej detta, syntes rimligen spärren böra automatiskt upphävas. I anslutning härtill hade utredningsmännen i förslaget avslutningsbestämmelser upptagit ett stadgande, att på spärrkonto insatta medel skulle vara fria från spärr från och med den 1 januari 1951, såvitt ej lagbestämmelser i annan riktning då tillkommit.

Kooperativa förbundets styrelse har i sitt yttrande framhållit, att de spärrade medlen ovillkorligen åter måste ställas till bolagens disposition, så snart förhållandena gjorde det möjligt att så skedde utan olägenhet för folkhushållet. Vid frigörande av medlen kunde emellertid en bekymmersam situation uppstå, om på en gång hundratals miljoner kronor skulle bli fritt tillgängliga för investeringar eller andra ändamål. Därigenom skulle ett starkt tryck åter komma att riktas mot varumarknaden, varjämte skatteunderlaget tillfälligt kunde minskas på ett för stat och kommun besvärande sätt, i den mån medlen användes till skattemässigt avdragsgilla kostnader. Det ifrågasattes därför, huruvida det icke vore lämpligt att de

å spärrkonto avsatta medlen finge tagas i anspråk först vid inträffande lågkonjunktur.

Departementschefen erinrar om att utredningsmännens förslag innebär, att spärren å insatta medel skall upphöra den 1 januari 1951, om ej lagbestämmelser i annan riktning dessförinnan tillkommit. Frågan om spärrens bestånd måste alltså underkastas prövning senast vid 1950 års riksdag.

Departementschefen säger sig dock vilja framhålla, att det ekonomiska läget år 1950 fortfarande kan vara sådant, att statsmakterna av penningpolitiska skäl icke anse sig kunna, vare sig helt eller delvis, häva spärren och därigenom göra stora belopp på en gång fritt tillgängliga för investeringar och andra ändamål. Det får därför icke anses uteslutet, att spärren då förlänges eller att föreskrifter meddelas om allenast ett successivt frigörande av medlem.

Vidare anför departementschefen:

I ett par yttranden har framhållits, att ändrade konjunkturer borde kunna föranleda till att spärrmedel frigjordes. I anledning härav må framhållas att, om en konjunkturredgång är av beskaffenhet att drabba allenast enstaka aktiebolag, den spärrkontonämnden medgivna befogenheten att förordna om medels frigörande synes vara till fyllest. Vid en konjunkturredgång av mera allmän räckvidd berörande näringslivet i dess helhet kan däremot hela frågan om lagstiftningens bestånd behöva omprövas, men sådan prövning bör självfallet ankomma på Kungl. Maj:t och riksdagen gemensamt. Någon ändring i utredningsmännens lagförslag föranledes sålunda icke härav.

Lagrådet.

Lagrådet har vid granskning av det remitterade förslaget framställt vissa smärre anmärkningar och erinringar. Lagrådets förslag och uttalanden, vilka departementschefen godtagit, ha föranlett vissa ändringar i det ursprungliga förslaget.

Motionerna.

I motionen I: 277 framhålles, att insättning på spärrkonto kommer att få karaktären av tvångslån. Frågan om räntegottgörelse å de insatta medlen har enligt motionärens mening icke fått en i allo tillfredsställande lösning. Den föreslagna räntesatsen av 2 procent kunde komma att medföra ränteförluster för bolagen. En möjlighet att minska riskerna för sådana förluster vore att tillåta aktiebolagen att fullgöra sin insättningsplikt genom att dessa hos riksbanken deponerade statsobligationer, löpande med lägst tre procents ränta, i stället för att dessa skulle verkställa insättningar å spärrkonto. Deponenten skulle äga rätt att uppbära å obligationerna utfallande räntor.

I överensstämmelse härmed hemställer motionären om sådana ändringar av 17—19 §§, att *dels* stadgandena i lagförslagets 18 § flyttas till 17 §, därvid de två styckena i nuvarande lagförslagets 17 § sammanföras, och att lagförslagets 19 § erhåller beteckningen 18 §, *dels* ock 19 § gives följande lydelse:

19 §.

Har aktiebolag till riksgäldskontoret för inskrivning i statsskuldboken på spärrkonto inlämnat eller i öppet förvar hos riksbanken nedsatt obligationer utfärdade av staten och löpande med minst tre procents ränta till sammanlagt nominellt värde, som uppgår till minst det belopp, vartill stadgad spärrkontoinsättning enligt 7 § beräknas, skall bolaget anses ha fullgjort sin insättningskyldighet enligt denna lag.

Inlösas sålunda till riksgäldskontoret eller riksbanken överlämnade obligationer, skall vad som erhållits i inlösen insättas å spärrkonto, så framt ej andra obligationer av det slag och till det nominella värde, som i första stycket sägs, lämnas i de inlösta obligationernas ställe.

Vad i denna lag är stadgat om medel å spärrkonto skall med det undantag, som i nästa stycke angives, äga motsvarande tillämpning å obligationer, som enligt vad i första stycket sägs överlämnats till riksgäldskontoret eller riksbanken, därvid vad i 17 och 18 §§ är stadgat om utbetalning av medel insatta på spärrkonto och om avtal eller annan utfästelse rörande dylika medel, skall avse utlämnande från riksgäldskontoret eller riksbanken av enligt bestämmelserna i denna lag mottagna obligationer samt avtal rörande sådana obligationer.

Aktiebolag skall icke på grund av stadgandet i 15 § tillgodoföras ränta å de enligt första stycket till riksgäldskontoret eller riksbanken överlämnade obligationernas belopp. Å sådana obligationer eljest upplupen ränta skall icke vara underkastad spärr.

I motionerna *I: 299* och *II: 461*, vilka äro likalydande, återgives det särskilda yttrande, som herr Hermansson fogat vid betänkandet. Motionärerna, som ansluta sig till de i yttrandet framförda synpunkterna, hemställa, *att* riksdagen måtte besluta, att räkenskapsåret 1945 väljes som basår för utdelningsspärren, *att* riksdagen vidare måtte besluta, att de å spärrkonto insatta medlen i princip skola vara att betrakta som arbetarnas och de anställdas medel, samt hos Kungl. Maj:t hemställa om förslag rörande de lämpliga praktiska anordningarna för medlens fördelning *samt att*, om riksdagen av lagtekniska eller andra skäl anser sig förhindrad att bifalla detta senare yrkande, riksdagen i varje fall måtte besluta att ränta icke skall utgå å de å spärrkonto insatta medlen.

Utskottet.

Den ekonomiska politikens väsentliga uppgift måste för närvarande vara upprätthållande av en samhällsekonomisk balans till skydd för penningvärdet. Såsom led i en politik med detta ändamål ha vidtagits ett flertal åtgärder i syfte att begränsa konsumtion och investeringar i olika avseenden och därigenom hejda de inflationsdrivande krafterna. Det har därvid icke varit möjligt att förbigå aktiebolagens vinster, vilka under efterkrigsåren avsevärt förstörats. Aktiebolagens vinster under 1947 beräknades av utredningsmännen, sedan därå belöpande skatter erlagts, komma att uppgå till ett sammanlagt belopp av något mer än 1 100 miljoner kronor. För att förhindra, att dessa vinster komma att leda till rubbningar i den samhällsekonomiska balansen, ha vissa ingripanden ansetts böra göras. Det föreliggande lagförslaget anvisar två olika metoder i detta syfte, nämligen vinstutdelningsbegränsning och vinststerilisering.

Genom att begränsa utdelningarna till aktieägarna avser man att åstadkomma en viss inskränkning i aktieägarnas konsumtion. Lagreglerna härom utgöra icke någon nyhet. Redan 1943 tillkom en lagstiftning om vinstutdelningsbegränsning, som sedermera förlängts. Förslaget innebär emellertid skärpningar främst i så måtto, att däri uppställs den huvudregeln, att högre belopp icke få utdelas till aktieägarna än som hittills skett. De tidigare gällande bestämmelserna om vinstutdelningsbegränsning tilläto ökning av det utdelade beloppet, i den mån bolagets behållna förmögenhet tillväxte. De faktiska ökningarna av bolagens utdelningar, som förekommit under den hittillsvarande lagstiftningen, bero i stor utsträckning också därpå, att många bolag icke tidigare uppnått gränsen för högsta tillåtna utdelning, sex procent av bolagets behållna förmögenhet.

Däremot är den andra metoden hittills oprövad. Förslaget går ut på att en betydande del av bolagsvinsterna skola steriliseras genom att insättas å spärrkonto hos riksbanken. Verkningarna härav avses bliva dels minskade möjligheter för aktiebolagen att företaga investeringar av olika slag samt begränsning av utrymmet för inflationsdrivande löneökningar till bolagens anställda, dels ock en åtstramning av penningmarknaden därigenom att de å spärrkonto insatta medlen undandragas denna.

Av det sagda framgår — vilket departementschefen också understrukit — att lagförslaget icke får ses som en fristående åtgärd utan måste inordnas i ett större sammanhang som ett led i den inflationsbekämpande politiken. Det är enligt utskottets mening ofrånkomligt att, om det av alla eftersträfvade resultatet, ett fast penningvärde, skall kunna vinnas, alla samhällsgrupper göra uppoffringar och taga på sig ökade bördor, till dess det nuvarande krisläget övervunnits. Även aktieägarna och aktiebolagen, vilka senare företräda en mycket betydande del av näringslivet, måste i dagens läge för det allmännas bästa tåla ytterligare inskränkningar i sin ekonomiska rörelsefrihet.

Från dessa utgångspunkter har utskottet utgått, då det närmare granskat lagförslagets ekonomiska verkningar. Utskottet har därvid särskilt uppehållit sig vid det nytillkomna förslaget om vinststerilisering.

Lagstiftningens främsta ändamål i denna del har angivits vara att begränsa aktiebolagens möjligheter att göra investeringar. Med all sannolikhet kommer detta syfte också att nås, varigenom det inflatoriska trycket på penningmarknaden motverkas. Med investeringsbeskärande åtgärder följer dock regelmässigt den nackdelen, att också utrymmet för rationaliseringar och andra produktionsfrämjande åtgärder kringskäres. Även begränsningen av utdelningarna till aktieägarna kan tänkas medföra vissa produktionshämmande verkningar, i det tillgången på sådant riskvilligt kapital, som erfordras för nya företags igångsättande, minskar.

Det är synnerligen angeläget att, i den mån dylika olägenheter komma att uppstå, desamma snabbt neutraliseras. En grundförutsättning för den nuvarande krisens övervinnande utan bestående sänkning av levnadsstandarden är nämligen en kraftig höjning av produktionen, och på detta område torde de avgörande inflationsbekämpande åtgärderna hava att sättas in. Lagstiftningen har emellertid utformats så, att ett undanröjande av de angivna olägenheterna blir möjligt, främst genom tillämpning av särskilda dispensbestämmelser. Till dessa återkommer utskottet i det följande.

Utredningsmännen ha som en betydelsefull indirekt verkan av den föreslagna steriliseringen av bolagens vinstmedel angivit, att penningmedel komma att sugas ur den allmänna marknaden och insättas på spärkonto, vilket vore av obestridligt värde ur penningpolitisk synpunkt. Att lagstiftningen verkligen får sådan effekt är enligt utskottets mening synnerligen angeläget. Inom utskottet har emellertid uttryckts farhågor att så icke kommer att bli valet, enär de likvida medel, som aktiebolagen skola insätta å spärkonto hos riksbanken, kunna antagas i mycket väsentlig utsträckning komma att direkt eller indirekt hämtas från riksbanken. Någon varaktig åtstramning på penningmarknaden skulle sålunda ej uppkomma. Bankerna anses nämligen på grund av likviditetsläget icke kunna anskaffa de medel, bolagen behöva för spärkontoinsättningarna på annat sätt än genom att placera över lån till sparbanker och liknande inrättningar, vilka i sin tur för att kunna övertaga dessa lån få överlåta poster ur sin obligationsportfölj till riksbanken. Så länge riksbanken fullföljer sin politik att i räntestödande syfte inköpa statsobligationer, anses sålunda lagstiftningen i denna del knappast kunna få avsedd åtstramande verkan på penningmarknaden.

Uppenbart är att den föreslagna steriliseringen icke kan få nu ifrågavarande penningpolitiska effekt, med mindre de å spärkonto insatta medlen verkligen tagas ur marknaden och icke från den sedelutgivande banken. De medel, som skola steriliseras genom spärkontoinsättning, måste anskaffas exempelvis genom ökat sparande eller på det sättet, att bankerna minska sin vanliga långivning med det belopp, som erfordras för spärkontoinsättningarna.

Utskottet har icke kunnat komma till någon säker uppfattning om lagförslagets verkningar i det nu diskuterade avseendet men förutsätter, att de valutavårdande myndigheterna icke genom andra åtgärder motverka den åtstramning av penningmarknaden, som lagstiftningen avser att åstadkomma.

Såsom av det senast anförda framgår, kommer lagstiftningens effektivitet att i åtskilliga hänseenden bliva beroende av andra åtgärder inom den ekonomiska politiken, till vilka utskottet icke har att taga ställning. För sin del anser sig utskottet böra tillstyrka huvudgrunderna i den föreslagna lagstiftningen, vilken synes ingå som ett behöfligt led bland övriga ingripanden mot inflationen. Utskottet har vid detta avgörande också beaktat de psykologiska verkningarna av att en lag av förslaget innehåll antages. Det bör observeras, att årets avtalsrörelser på arbetsmarknaden till stor del förts och uppgörelser träffats under förutsättning av att den föreslagna lagstiftningen genomföres. Även för andra samhällsgrupper kan lagstiftningen tjäna som en maning att visa återhållsamhet med krav, som kunna gynna inflationstendenserna. Lagstiftningen kan på detta sätt komma att bliva ett verksamt stöd i kampen för penningvärdets bevarande.

Då utskottet härefter övergår till lagförslagets enskildheter, vill utskottet i likhet med departementschefen inledningsvis erinra om att det genom propositionen framlagda förslaget har karaktären av en kompromiss. Den relativa enighet, som kunnat vinnas för förslaget, har uppnåtts därigenom att olika meningar efter ömsesidiga mot varandra svarande eftergifter sammanjämkats. Det har syntts utskottet ytterst önskvärt, att denna enighet kunde bevaras och icke brötes genom ensidiga avvikelser från förslagets huvudgrunder. Utskottets detaljgranskning av lagförslaget har skett från denna utgångspunkt.

I första hand uppställer sig frågan om lagstiftningens varaktighet. Lagstiftningens tidsbegränsade karaktär har understrukits av både utredningsmännen och departementschefen. Även utskottet vill för sin del framhålla angelägenheten av att de inskränkningar, som aktiebolagen underkastas, begränsas till de i propositionen angivna två åren. Inte minst med hänsyn till de produktionshämmande verkningar, lagstiftningen kan föra med sig och som ovan berörts, bör en lagstiftning av detta slag icke äga bestånd längre än som är nödvändigt för att avvärja det akuta inflationshotet.

Det svenska aktiebolagsbeståndet är av mycket skiftande natur. I många hänseenden, t. ex. i fråga om storlek, ändamål och ekonomisk ställning, finnas avsevärda olikheter mellan bolagen. Det är under sådana omständigheter ogörligt att skapa generella lagbestämmelser, som lösa varje uppkommande fråga på ett i allo rättvist och lämpligt sätt. Oaktat det framlagda lagförslaget beaktar ett stort antal tänkbara fall, har dock varit nödvändigt för att undvika schablonmässighet i tillämpningen att i ganska vid omfattning tillåta undantag från de allmänna reglerna, när särskilda förhållanden därtill föranleda (6, 10 och 18 §§). Utskottet förutsätter, att dessa bestämmelser

komma att få en liberal tillämpning under beaktande av å ena sidan billighetshänsyn och å andra sidan lagstiftningens ändamål.

Utskottet har redan framhållit, att dispensbestämmelserna böra anlitas för att motverka lagstiftningens eventuella produktionshämmande verkningar. Om t. ex., då fråga är om insättning å spärrkonto, den inflationshinderande effekten bedömes bliva större, därest vinstmedlen omedelbart tagas i anspråk för produktiva ändamål, exempelvis för utbyggnad av vattenkraftanläggningar, än om de steriliseras på spärrkonto, bör dispens uppenbarligen beviljas.

Vad angår förfarandet vid meddelande av dispens synes utskottet lämpligt, att dessa ärenden behandlas enhetligt. Sedan spärrkontonämnden inrättats, bör denna sålunda kunna taga befattning även med ärenden, som gälla undantag från bestämmelserna om vinstutdelningsbegränsning i 1 kapitlet. Utskottet föreslår i syfte att möjliggöra en sådan koncentrerings av ärendena ett tillägg till 6 §.

I motionerna I: 299 och II: 461 har påyrkats sådan ändring av 1 §, att som basår vid bestämmande av det högsta belopp som må utdelas till aktieägarna skulle i stället för 1946, såsom föreslagits i propositionen, väljas 1945. Liksom departementschefen kan också utskottet i denna del hänvisa till vad utredningsmännen anfört. Till grund för bestämmelserna i 1 kapitlet om vinstutdelningsbegränsning har lagts den tanken, att de hittillsvarande utdelningarna i görligaste mån skulle lämnas obeskurta. Ett bifall till motionärernas förslag skulle rubba denna grundsats, vilken torde ha ingått som ett led i den kompromiss, varpå förslaget bygger. Under sådana omständigheter får utskottet avstyrka motionärernas ifrågavarande yrkande.

Såsom redan förut framhållits ha lagförslagets bestämmelser om skyldighet att insätta vissa medel å spärrkonto uteslutande tillkommit i penningpolitiskt syfte. Genom dessa åläggas aktiebolagen att förvalta en del av sina tillgångar på visst sätt. Då i motionerna I: 299 och II: 461 framföres krav, att de å spärrkonto insätta medlen i princip skola vara att betrakta som de hos bolagen anställdas medel, har därmed väckts en fråga av helt annan art, som hänför sig till spörsmålet om fördelningen av produktionens avkastning mellan de i denna deltagande. Utskottet saknar anledning att i detta sammanhang ingå på sistnämnda frågeställning och vill endast med upprepande av departementschefens ord understryka, att de å spärrkonto insätta medlen alltjämt skola tillhöra vederbörande bolag och att de vid spärrens hävande skola återställas till bolagens fria förfogande. Bolagen äro exempelvis, såsom departementschefen angivit, oförhindrade att redan under spärrtiden disponera de spärrade medlen för bokföringsmässig täckning av tidigare förluster.

Storleken av de belopp, som skola insättas å spärrkonto, skall beräknas med ledning av utdelningen och årsvinsten. I 8 och 9 §§ ha angivits de regler, efter vilka årsvinsten i förevarande fall skall bestämmas. Utgångspunkt är härvid den bokföringsmässiga årsvinsten med vissa korrigeringar, vilka dock icke helt överensstämna med dem, som enligt skattelagstiftningen företagas vid taxering. Sålunda komma att i årsvinsten, sådan denna bestämmas

enligt lagförslaget, inräknas även skattefria realisationsvinster. Då genom den fria avskrivningsrätten å inventarier möjlighet finnes för bolag att överföra vinstbelopp, som rätteligen härröra från steriliseringsåren, till senare år, synes rimligt, att realisationsvinster, som uppstått genom avskrivningar under tidigare år men som kommit fram först under steriliseringsåren, i sin tur bliva hänförliga till vinsten det år, de komma i dagen. Dock kan stundom föreligga skäl för att underlåta att i årsvinsten medräkna dylika skattefria realisationsvinster. Utskottet tänker därvid på fall, då t. ex. ett förvaltningsaktiebolag av någon omständighet under något av steriliseringsåren nödgas försälja en aktiepost och att därvid framkommer en realisationsvinst, som härrör från en ganska avlägsen tidpunkt. I dylika fall kan dispens beviljas från skyldigheten att göra spärrkontoinsättning å denna del av årsvinsten.

I 10 § angivas vilka bolag som skola vara fritagna från att göra insättning å spärrkonto. I första stycket uppräknas till en början de typer av aktiebolag, som generellt undantagits. Vidare har där undantag gjorts för sådana mindre bolag, för vilka varken årsvinst eller vinstutdelning överstiger 10 000 kronor. Förslag ha framförts innebärande såväl höjning som sänkning av denna i propositionen föreslagna gräns. På grund av bristfällig aktiebolagsstatistik saknas uppgifter, som skulle kunna klargöra den reella betydelsen av de ifrågasatta ändringarna. Under sådana förhållanden finner sig utskottet icke böra frånträda propositionens förslag i detta hänseende.

I andra stycket av paragrafen har intagits en dispensbestämmelse, varigenom även i andra fall än de nu angivna bolag kunna befrias från insättningskyldighet. Såväl utredningsmännen som departementschefen ha givit exempel på fall, i vilka dispens rimligen bör beviljas. Av departementschefens yttrande framgår, att dispens också kan lämnas generellt åt vissa grupper av bolag.

Utskottet vill här särskilt beröra ytterligare ett fall, där dispens synes böra ifrågakomma. Holdingbolag eller bolag med uteslutande förmögenhetsförvaltande uppgift inta icke någon särställning i förhållande till andra bolag enligt lagförslaget. I den mån deras utdelade vinst härrör från utdelning från annat svenskt aktiebolag, som avsatt medel å spärrkonto, befrias bolaget från insättningskyldighet för vad som sålunda utdelats. Emellertid förekomma holdingbolag eller andra bolag, vilkas verksamhet består i förvaltning av aktier i sådana bolag, som nämnas i 10 § första stycket första punkten. Det synes utskottet stå i full överensstämmelse med lagstiftningens syfte, om dylika förvaltningsbolag, i den mån också det huvudsakliga intresset inom dem ligger i händerna på bolag, som omförmälas i nyssnämnda punkt i 10 §, helt befrias från insättningskyldighet.

Uti 15 § föreskrives, att å medel insatta å spärrkonto skall tillgodoföras ränta efter två procent. I motionerna I: 299 och II: 461 har hemställts, att — därest kravet att medlen skola anses tillhöra de anställda icke kan bifallas — ränta i vart fall icke skall utgå å medlen. Bolag, som av penningpolitiska skäl måst åläggas ett tvångssparande, böra enligt utskottets me-

ning erhålla ränta å dessa sparmedel efter en räntefot, som motsvarar vad som tillämpas i fråga om andra på liknande sätt placerade medel. Utskottet tillstyrker därför propositionens förslag i detta stycke.

I motionen I: 277 har framlagts förslag, att insättningskyldigheten skulle kunna fullgöras genom att bolaget deponerade obligationer hos riksbanken till belopp motsvarande vad bolaget vore skyldigt insätta å spärrkonto. Vid övervägande av detta förslag har utskottet funnit, att bolagen visserligen därigenom skulle kunna i vissa fall tillgodoföras något högre ränta än vad 15 § i förslaget medgiver men att den åtstramande effekten på penningmarknaden skulle försvagas, om bolagen tillätes fullgöra sin insättningskyldighet på sätt motionären föreslagit. Vidare kan antagas, att bolagen med hänsyn till förväntningar beträffande ränte- och kursändringar endast i mindre utsträckning komma att vara benägna att utnyttja den i motionen anvisade möjligheten. Utskottet anser sig därför icke kunna förorda, att lagstiftningen ytterligare kompliceras med de i motionen föreslagna reglerna. På nu angivna skäl får utskottet avstyrka de i motionen framställda yrkandena.

I 18 § regleras under vilka förhållanden de å spärrkonto inestående medlen kunna frigöras från spärr under den tid denna består, d. v. s. till och med utgången av 1950. Därvid angives i första och andra styckena, huruledes Kungl. Maj:t respektive spärrkontonämnden kan förordna om medels frigörande. I den i tredje stycket intagna bestämmelsen utsäges, att medel, som icke frigjorts på sätt nyss sagts eller eljest återbetalats, skola frigöras i den ordning, som bestämmes i en av Kungl. Maj:t och riksdag gemensamt stiftad lag. Då detta stadgande icke står i god överensstämmelse med sista stycket i övergångsbestämmelserna, vari förutsättes, att medlen i princip skola vara fria från spärr från och med ingången av 1951, även om någon särskild lag beträffande ordningen för medlens frigörande icke tillkommit dessförinnan, föreslår utskottet, att tredje stycket av 18 § utgår ur lagtexten.

Departementschefen har icke velat fördölja, att det av penningpolitiska skäl kan möta hinder att vid nyssnämnda tidpunkt häva spärren för samtliga å spärrkonto då inestående belopp. Också enligt utskottets mening kan icke helt uteslutas, att medlens frigörande måste ske successivt. Utskottet anser sig därför kunna tillstyrka, att en erinran härom intages i fjärde stycket av övergångsbestämmelsen på sätt i propositionen föreslagits, varigenom förutskickas att en särskild lag kan komma att stiftas i ämnet. Dessutom har i nämnda stycke företagits en ändring av formell natur för att bringa stadgandet i överensstämmelse med lagen i övrigt.

Med stöd av det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen — med avslag å motionerna I: 277 och 299 samt II: 461 ävensom med förklaring att riksdagen funnit vissa ändringar böra vidtagas i det genom propositionen framlagda lagförslaget — för sin del måtte antaga följande förslag till

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

L a g
med särskilda bestämmelser om dispositionen av
aktiebolags vinstmedel.

Härigenom förordnas som följer.

1 KAP.

Om begränsning av vinstutdelning från aktiebolag.

1 §.

Utdelning till aktieägarna av aktiebolags vinst enligt fastställd balansräkning för räkenskapsår, som utgått den 31 december 1947 eller senare, dock före den 31 december 1949, må högst uppgå till antingen ett belopp, motsvarande utdelningen för det sista räkenskapsår som utgått tidigare än den 1 oktober 1947, eller ett belopp, motsvarande medeltalet av utdelningarna för de tre sista räkenskapsår som utgått tidigare än den 1 oktober 1946 (medeltalsbeloppet).

Har under något av de tre sista räkenskapsår, som utgått tidigare än den 1 oktober 1946, aktiekapitalet ökats genom ny aktieteckning eller nedsatts genom återbetalning till aktieägarna, skall i stället för vad ovan stadgats angående rätt till utdelning med ett belopp motsvarande medeltalsbeloppet gälla, att utdelningen högst må motsvara den procent av aktiekapitalet som, i medeltal, utdelningsbeloppen för vart och ett av nämnda år utgjorde i förhållande till aktiekapitalet vid utgången av det räkenskapsår utdelningen avsåg.

Har aktiekapitalet ökats genom teckning av nya aktier, berättigande till utdelning första gången för räkenskapsår som utgått den 1 oktober 1947 eller senare, må den enligt vad förut stadgats tillåtna vinstutdelningen höjas med ett belopp motsvarande fem procent av vad som tillförts bolaget på grund av aktieteckningen. Har aktiekapitalet nedsatts under räkenskapsår, som utgått den 1 oktober 1947 eller senare, och skall det nedsättningen motsvarande beloppet återbetalas till aktieägarna, skall den enligt vad förut stadgats tillåtna vinstutdelningen minska med så stor del, som efter förhållandet mellan det belopp, varmed nedsättningen skett, och aktiekapitalet före nedsättningen belöper å förstnämnda belopp, dock att minskningen högst skall utgöra fem procent av det belopp varmed nedsättningen skett.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

2 §.

Utan hinder av vad i 1 § är stadgat må vinstutdelningen uppgå till fem procent av aktiekapitalet.

Vid tillämpning av stadgandet i första stycket skall lika med aktiekapital anses vad som på grund av aktieteckning må hava tillförts bolaget för aktierna utöver det nominella beloppet. I aktiekapitalet må däremot icke inräknas belopp, varmed aktiekapitalet på grund av beslut den 1 november 1947 eller senare ökats genom överföring av besparade vinstmedel eller på grund av uppskrivning av anläggningstillgångar.

3 §.

Om vid vinstutdelningens bestämmande enligt vad ovan stadgas icke i förhållande till aktiekapitalet erhålles helt procenttal eller procenttal vari ingår en fjärdedels, en halv eller tre fjärdedels procent, må procenttalet höjas till närmast högre sådant procenttal.

4 §.

Finnas i bolag aktier, utgivna på grund av beslut före den 1 november 1947 och med företrädesrätt till vinstutdelning jämte rätt att, därest under något år sådan utdelning ej till fullo lämnats, av senare års utdelningsbara vinst bekomma vad som brustit, innan utdelning å andra aktier må äga rum (företrädesrätt till ackumulativ utdelning), skall i den enligt 1—3 §§ tillåtna vinstutdelningen icke inräknas belopp, som tillkommer sådana preferensaktier för tidigare år.

5 §.

Bestämmelserna i detta kapitel skola icke äga tillämpning, där vinstutdelning från aktiebolag ej överstiger tiotusen kronor, och ej heller i fråga om vinstutdelning från bolag (dotterbolag, dotterdotterbolag), vars aktier till mer än nittiofem procent ägas av annat svenskt aktiebolag (moderbolag) eller ock av ett eller flera sådana dotterbolag eller av moderbolaget och ett eller flera sådana dotterbolag tillsammans.

6 §.

Konungen äger medgiva aktiebolag med avseende å dess särskilda förhållanden undantag från bestämmelserna i detta kapitel samt därvid föreskriva de villkor för undantaget som prövas nödiga.

6 §.

Konungen *eller, efter Konungens bestämmande, den i 11 § omförmälda nämnden* äger medgiva aktiebolag med avseende å dess särskilda förhållanden undantag från bestämmelserna i detta kapitel samt därvid föreskriva de villkor för undantaget som prövas nödiga.

*(Kungl. Maj:ts förslag:)**(Utskottets förslag:)***2 KAP.****Om insättning av medel på spärrkonto.****7 §.**

Det åligger aktiebolag att, enligt bestämmelserna i detta kapitel, för räkenskapsår som utgått den 31 december 1947 eller senare, dock före den 31 december 1949, på särskilt för bolaget upplagt konto i riksbanken (spärrkonto) insätta ett belopp, motsvarande summan av

- a) sjuutton procent av bolagets beslutade vinstutdelning och
- b) tjugusju procent av årsvinsten, i den mån denna överstiger vinstutdelningen.

Vid beräkning av det belopp, varmed spärrkontoinsättning skall ske enligt första stycket a), må aktiebolag från den beslutade vinstutdelningen avräkna utdelning å aktier i annat svenskt aktiebolag; dock att vad nu sagts icke skall gälla, därest det senare bolaget är för den till det förstnämnda bolaget lämnade utdelningen befriat från insättningskyldighet på grund av bestämmelserna i 10 § eller på grund av särskilt med stöd av nämnda paragraf meddelat beslut. Därest den utdelning, som enligt vad nyss sagts vid beräkningen av spärrkontoinsättningens storlek må avräknas från den beslutade vinstutdelningen, överstiger denna, är aktiebolaget ej pliktigt att i fråga om den överskjutande delen verkställa spärrkontoinsättning, som i första stycket b) avses, med mer än tio procent.

Aktiebolag (dotterbolag), vars aktier till mer än nittiofem procent ägas av annat svenskt aktiebolag (moderbolag), är icke pliktigt att göra insättning på spärrkonto för vad som utdelas till moderbolaget, därest sistnämnda bolag vid beräkning av belopp, varmed spärrkontoinsättning skall av detta bolag verkställas, i inkomsten inräknar jämväl det utdelade beloppet.

8 §.

Med årsvinst enligt detta kapitel förstås årsvinst enligt fastställd balansräkning med de avvikelser varom i 9 § sägs.

Har balansräkning icke fastställts inom sju månader efter räkenskapsårets utgång, skall årsvinsten beräknas på grundval av styrelsens och verkställande direktörens redovisning för året eller, där sådan redovisning ej föreligger, uppskattas av den i 11 § omnämnda nämnden.

9 §.

1 mom. Hava som kostnad under räkenskapsåret bokförts allmänna skatter med belopp som överstiger vad som skäligen kan beräknas belöpa på räkenskapsårets vinst eller eljest enligt bokföringsmässiga grunder bör uppföras som kostnad under året, skall tillägg ske för det överskjutande beloppet.

2 mom. Om i räkenskaperna avdrag skett för avskrivning på tillgång avsedd för stadigvarande bruk eller på värdet å rättighet till leverans av

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

dylik tillgång enligt ej fullgjort köpekontrakt med högre belopp än som kan beräknas bliva godkänt vid taxering enligt kommunalskattelagen, skall tillägg ske med det överskjutande beloppet, om och i den mån det icke göres sannolikt att avskrivningen är betingad av att tillgången avsevärt förörat i värde.

3 mom. Har i räkenskaperna tillgång avsedd för omsättning eller förbrukning i rörelse — såsom lager av råvaror, halv- och helfabrikat samt handelslager — eller rättighet till leverans av dylik tillgång enligt ej fullgjort köpekontrakt upptagits till lägre värde än som kan beräknas bliva godkänt vid taxering enligt kommunalskattelagen, skall tillägg ske med ett belopp svarande mot skillnaden.

4 mom. Har vid bokförandet av årets kostnader gjorts sådan avsättning till nybyggnadsfond, rationaliseringsfond eller underhåll av tillgångar, som avser framtida utgifter, eller vidtagits annan åtgärd jämställd med dylik vinstdisposition, skall tillägg ske med ett mot avsättningen svarande belopp.

I årsvinsten skall i intet fall inräknas sådan avsättning till investeringsfond eller till pensions- eller annan personalstiftelse, för vilken avdrag medges vid taxering enligt kommunalskattelagen.

Har under räkenskapsår som i 7 § sägs avdrag vid taxeringen skett för avsättning till investeringsfond och återföras medlen därefter till beskattning, skall det återförda beloppet anses ingå i årsvinsten för det räkenskapsår, då beloppet skall upptagas såsom skattepliktig intäkt.

10 §.

Bankaktiebolag, hypoteksaktiebolag, försäkringsaktiebolag samt aktiebolag, som avses i förordningen angående försäljning av rusdrycker, äro frifagna från skyldighet varom i 7 § sägs. Detsamma gäller annat aktiebolag beträffande räkenskapsår, för vilket varken vinstutdelningen eller årsvinsten överstiger tiotusen kronor.

Konungen eller, efter Konungens bestämmande, den i 11 § omförmälda nämnden må medgiva aktiebolag undantag från bestämmelserna i 7 §, om så ur allmän synpunkt finnes påkallat eller om fullgörandet av nämnda bestämmelser kan väntas medföra avsevärda betalningssvårigheter för bolaget, så ock om särskilda skäl eljest föreligga.

11 §.

För att handlägga ärenden rörande spärrkontomedel skall finnas en av Konungen utsedd nämnd (spärrkontonämnden), bestående av fem ledamöter med suppleanter, en för varje ledamot. Konungen förordnar en av ledamöterna att vara ordförande i nämnden och annan ledamot att vid förfall för ordföranden tjänstgöra i sådan egenskap. Ordföranden skall vara eller hava varit innehavare av domarämbete. Övriga ledamöter skola utses så att i nämnden komma att företrädas insikt och erfarenhet i aktiebolags-

*(Kungl. Maj:ts förslag:)**(Utskottets förslag:)*

förvaltning samt i anställdas arbetsförhållanden och därmed förbundna avtalsfrågor. Vad sålunda stadgats skall gälla jämväl suppleanterna.

Såsom nämndens beslut gäller den mening varom de flesta ledamöterna förena sig.

Mot nämndens beslut må klagan föras hos Konungen genom besvär, vilka skola hava inkommit till finansdepartementet sist å tjugonde dagen efter den dag klaganden erhållit del av beslutet. Ändå att klagan föres går beslutet i verkställighet, där Konungen icke annorlunda förordnar.

12 §.

Till ledning för bedömandet av aktiebolags skyldighet att verkställa insättning på spärrkonto skall till spärrkontonämnden avlämnas deklaration, som skall avfattas å blankett enligt av Konungen fastställt formulär.

Deklaration skall lämnas för aktiebolag, vars aktiekapital vid räkenskapsårets utgång uppgår till mer än etthundratusen kronor eller för vilket vinstutdelningen för året eller årsvinsten överstiger tiotusen kronor. Deklarationsskyldighet åligger dock icke aktiebolag som enligt 10 § första stycket första punkten är fritaget från insättningskyldighet, ej heller annat aktiebolag för räkenskapsår, för vilket undantag från insättningskyldighet jämlikt 10 § andra stycket medgivits beträffande hela det å räkenskapsåret belöpande spärrkontobeloppet.

Deklarationen skall på heder och samvete avgivas av styrelsen eller, där verkställande direktör är utsedd, av denne sist en månad efter det balansräkningen för räkenskapsåret blivit fastställd eller, där balansräkningen ej fastställts på bolagsstämma som i 121 § första stycket lagen om aktiebolag sägs, sist en månad efter nämnda stämma eller, om stämma ej hållits inom tid som i nyss angivna lagrum stadgas, inom sju månader efter räkenskapsårets utgång.

13 §.

Aktiebolag åligger att efter anmaning av spärrkontonämnden hålla bolagets handelsböcker och andra räkenskapshandlingar tillgängliga för granskning.

Styrelseledamot och verkställande direktör äro skyldiga att lämna de uppgifter som erfordras för tillämpningen av bestämmelserna i detta kapitel och av nämnden påfordras.

14 §.

Inom den för avlämnande av deklaration fastställda tiden skall aktiebolag på spärrkonto insätta minst hälften av det belopp, som bolaget på grundval av deklarationen har att inbetala.

Sist tre månader efter den för avgivande av deklaration fastställda tiden skall bolaget insätta återstoden av beloppet.

Spärrkontonämnden må när synnerliga skäl därtill föranleda medgiva anstånd med insättning till senare tidpunkt än i denna paragraf stadgas.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

15 §.

Å medel insatta på spärrkonto skall, där ej nedan annorlunda stadgas, bolaget tillgodoföras ränta efter två procent för år. Röntan skall vid kalenderårets slut läggas till kapitalet.

16 §.

1 mom. Har bolag på spärrkonto insatt högre belopp än som vederbort, skall spärrkontonämnden förordna om återbetalning av överskjutande belopp. Å nämnda belopp gottgöres ej ränta.

2 mom. Har i deklaration beräknat spärrkontobelopp på grund av oriktiga uppgifter eller av annan anledning upptagits till för lågt belopp, skall nämnden, där så finnes påkallat, fastställa det belopp som därutöver skall insättas på spärrkonto. Nämnden skall tillika meddela erforderliga föreskrifter rörande tiden för insättningen, därvid längre anstånd än tre månader från dagen för beslutets delgivande icke utan synnerliga skäl må medgivas.

3 mom. Har vederbörlig deklaration för aktiebolag icke avlämnats, skall nämnden med ledning av tillgängliga uppgifter fastställa spärrkontobeloppet och därvid meddela föreskrifter i enlighet med vad i 2 mom. sägs.

17 §.

På spärrkonto insatta medel må ej av riksbanken utbetalas före den dag medlen enligt vad i denna lag sägs frigjorts från spärren.

Efter medels frigörande tillgodoföres icke ränta.

18 §.

Konungen må, om ändrade konjunkturförhållanden därtill föranleda, förordna att medel tillhöriga viss grupp eller vissa grupper av aktiebolag helt eller delvis frigöras från spärr.

Spärrkontonämnden äger efter framställning förordna, att aktiebolags medel frigöras från spärr, såframt avsevärda betalningssvårigheter föreligga för bolaget eller eljest särskilda förhållanden böra föranleda dylikt förordnande. Om skäl därtill äro, äger nämnden förordna, att medlen senare åter skola insättas på spärrkonto.

Medel som icke frigjorts på sätt i första eller andra stycket sägs eller återbetalats jämligt 16 § 1 mom. skola frigöras i den ordning som bestämmes i en av Konung och riksdag gemensamt stiftad lag.

19 §.

Har avtal träffats eller annan utfästelse gjorts om överlåtelse, pantsättning eller annan rätt till spärrade medel, vare avtalet eller utfästelsen ej gällande.

*(Kungl. Maj:ts förslag:)**(Utskottets förslag:)*

Utän hinder av vad nu sagts övergår rätten till ett aktiebolags spärrade medel till annat bolag, som i den ordning i 174—176 §§ lagen om aktiebolag föreskrives övertager det förstnämnda bolagets tillgångar och skulder.

Med spärrkontonämndens medgivande må ock rätten till ett aktiebolags spärrade medel överföras till annat aktiebolag, som genom att övertaga egendom från det förstnämnda bolaget eller genom att bereda anställning åt bolagets arbetstagare fortsätter dess rörelse.

3 KAP.

Särskilda bestämmelser.

20 §.

Spärrkontonämnden äger i den ordning Konungen bestämmer från taxeringsmyndighet inhämta uppgifter angående sådana förhållanden som kunna tjäna nämnden till ledning vid fastställande av spärrkontobelopp.

21 §.

Vad som framkommit genom deklaration enligt denna lag eller vid granskning enligt 13 § eller genom uppgifts inhämtande enligt 13 och 20 §§ må ej yppas i vidare mån än som erfordras för att vinna syftet med deklarationen, granskningen eller uppgiften.

22 §.

Har aktiebolag försummat att insätta spärrkontobelopp inom tid, som anges i 14 § eller som föreskrivits enligt 16 § eller 18 § andra stycket, skall bolaget till statsverket gälda särskild avgift, motsvarande åtta procent för år å det felande beloppet, där spärrkontonämnden icke prövar skäligt att helt eller delvis befria bolaget från nämnda avgift.

Sedan avgift påförts bolaget, skall indrivning av avgiften ske i den ordning som om indrivning av resterande skatt är stadgad; dock skall restavgift icke erläggas.

23 §.

Sker vinstutdelning i strid mot vad i 1 kap. stadgas, vare de, som uppburit sådan utdelning, skyldiga att återbära denna; dock må utdelningen icke återkrävas från den, som vid dess uppbärande varken insåg eller bort inse utdelningsbeslutets oriktighet.

I fråga om brist, som kan uppkomma vid återbäringen, skola bestämmelserna i 73 § 2 mom. tredje stycket lagen om aktiebolag äga motsvarande tillämpning.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

24 §.

Vid försummelse att avlämna deklARATION enligt 12 § eller att hörsamma anmaning eller lämna uppgift enligt 13 § eller att insätta spärrkontobelopp äger spärrkontonämnden förelägga den försumlige lämpligt vite.

25 §.

1 mom. Styrelseledamot, verkställande direktör eller likvidator, som uppsåtligt eller av vårdslöshet låter verkställa vinstutdelning i strid mot vad i 1 kap. stadgas, straffes med dagsböter eller fängelse.

2 mom. Med dagsböter eller fängelse straffes ock den som vid fullgörande av deklARATIONS- eller uppgiftsplikt enligt bestämmelserna i 2 kap. uppsåtligt lämnar oriktig uppgift, ägnad att för aktiebolag han företräder leda till frihet från insättning på spärrkonto eller till för låg sådan insättning. Samma lag vare, där någon bryter mot tystnadsplikt varom stadgas i 21 §.

3 mom. Den som underlåter att fullgöra deklARATIONS- eller uppgiftsplikt enligt bestämmelserna i 2 kap. eller som vid fullgörande av sådan skyldighet av grov oaktsamhet lämnar oriktig uppgift, ägnad att för aktiebolag han företräder leda till frihet från insättning på spärrkonto eller till för låg sådan insättning, straffes med dagsböter.

4 mom. Brott mot tystnadsplikt må av allmän åklagare åtalas allenast efter angivelse av målsägande.

Brott varom i övrigt i 2 och 3 mom. sägs må av allmän åklagare åtalas allenast efter anmälan eller medgivande av spärrkontonämnden.

26 §.

Böter och viten som ådömas enligt denna lag tillfalla kronan.

27 §.

Konungen äger meddela de närmare föreskrifter som må finnas erforderliga beträffande tillämpningen av denna lag.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Har för räkenskapsår, som utgått den 31 december 1947 eller senare, på grund av beslut före lagens ikraftträdande utdelning skett med högre belopp än som enligt 1 kap. medgives, skall det överskjutande beloppet avdragas från det belopp, som eljest skulle hava kunnat utdelas för följande räkenskapsår.

Har, när lagen träder i kraft, balansräkning för räkenskapsår som avses i 7 § blivit fastställd eller bolagsstämma varom förmäles i 121 § första stycket lagen om aktiebolag hållits utan att balansräkningen därvid fastställts, skall den i 12 § stadgade deklARATIONSplikten fullgöras sist en månad efter det lagen trätt i kraft.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

Enligt denna lag på spärrkonto
insatta medel skola vara fria från
spärr från och med den 1 januari
1951, såvitt ej *dessförinnan* annorle-
des förordnas i en av Konung och
riksdag gemensamt stiftad lag.

Enligt denna lag på spärrkonto
den 31 december 1950 *innestående*
medel skola *därefter* vara fria från
spärr, såvitt ej annorledes förordnats
i en av Konung och riksdag gemen-
samt stiftad lag.

Stockholm den 15 april 1948.

På första lagutskottets vägnar:

AXEL LINDQVIST.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Ahlkvist, Ewerlöf, Lodenius, Lindblom,
fru Sjöström-Bengtsson, herrar Löthner och Lindgren;

från andra kammaren: herrar Lindqvist, Olsson i Mellerud, Berg,
Lindberg, Ljungberg, Lindahl, Osterman och Pettersson i Ersbacken.

Reservation

av herrar *Lindblom* och *Osterman*.
